

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Β' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

**ΟΙ
ΣΕΡΡΕΣ**

**ΚΑΙ Η
ΠΕΡΙΟΧΗ
ΤΟΥΣ**

**ΑΠΟ ΤΗΝ
ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ
ΜΕΧΡΙ ΤΗ
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ**

Α' ΤΟΜΟΣ

ΣΕΡΡΕΣ 2013

ΔΗΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ

Β΄ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΟΙ ΣΕΡΡΕΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ
ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σέρρες, 6-9 Απριλίου 2006

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Α΄ ΤΟΜΟΣ

ΣΕΡΡΕΣ 2013

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΤΖΑΚΙΩΤΗΣ

**ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΞΕΝΩΝ ΚΡΑΤΩΝ
ΣΤΙΣ ΣΕΡΡΕΣ (ΤΕΛΗ 18^{ου} - ΑΡΧΕΣ 19^{ου} ΑΙΩΝΑ):
ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΣΤΗ ΔΙΝΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ**

Οι γνώσεις μας για την αντιπροσώπηση των ξένων κρατών στα αστικά κέντρα της οθωμανικής ενδοχώρας –όπως και στις μικρές «Σκάλες της Ανατολής» (Échelles du Levant), κατά τον 18^ο και τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα, είναι γενικά περιορισμένες. Στις περισσότερες περιπτώσεις γνωρίζουμε απλά μερικά ονόματα υποπροξένων ή προξενικών πρακτόρων. Η συγγραφή βιογραφικών σημειωμάτων –και πολύ περισσότερο η εξέταση της θέσης αυτών των προσώπων στην τοπική κοινωνία– είναι κατά κανόνα αδύνατη, καθώς σώζονται μόνο σπαράγματα από την αλληλογραφία των προξενείων με τα υποπροξενεία και με τα προξενικά πρακτορεία. Παρ’ όλα αυτά, στην περίπτωση των Σερρών, οι ψηφίδες του αρχαιακού υλικού μάς επιτρέπουν να συνθέσουμε μικρές προσωπογραφίες των ανθρώπων αυτών, αλλά και να παρακολουθήσουμε το ρόλο που διαδραματίζουν στην πόλη, ρόλο που αντανακλά τις γενικότερες πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις. Η ανακοίνωσή μου ωστόσο δεν αποσκοπεί μόνο στο να συμπληρώσει το κενό αυτό της τοπικής ιστοριογραφίας, αλλά και στο να ερευνήσει τη συμπεριφορά μιας κοινωνικής ομάδας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, εκείνης των προστατευόμενων, δηλαδή των Οθωμανών υπηκόων που βρίσκονταν υπό την προστασία των Δυτικών κρατών¹, μέσα από ένα παράδειγμα που η σερραϊκή ιστορία προσφέρει, μέσα από την περίπτωση της οικογένειας Sponty. Ας περάσουμε όμως στο θέμα μας.

Στα τέλη του 1779, ο Γάλλος διπλωμάτης E.-M. Cousinéry πραγματοποίησε το πρώτο του ταξίδι στις Σέρρες. Δεν είχε συλλάβει ακόμη την ιδέα ενός βιβλίου όπου θα αποτύπωνε τις ταξιδιωτικές εντυπώσεις του από τη Μακεδονία. Σκοπός του πρώτου αυτού ταξιδιού του ήταν η σύνταξη ενός υπομνήματος με το οποίο θα πληροφορούσε τους προϊσταμένους του για την οικονομική λειτουργία των περιοχών Σερρών και Καβάλας, αφού είχε διαπιστώσει ότι δεν υπήρχε κανένα σχετικό έγγραφο στο αρχείο του γαλ-

1. Για τους προστατευόμενους γενικά, βλ. M. H. van den Boogert, *The Capitulations and the Ottoman Legal System. Qadis, Consuls and Beraths in the 18th Century* [Studies in Islamic Law and Society, αρ. 21], Λέιντεν-Βοστώνη 2005.

λικού προξενείου της Θεσσαλονίκης². Το υπόμνημα επιστούσε την προσοχή των Γάλλων στις οικονομικές εξελίξεις που είχαν διαμορφωθεί στην περιοχή αυτή με την ανάδειξη των Σερρών σε κύρια αγορά του βαμβακιού και διαμετακομιστικό κέντρο των τσόχινων υφασμάτων της Λειψίας, τα οποία είχαν ήδη αρχίσει να καταλαμβάνουν στο εμπόριο τη θέση των αντίστοιχων γαλλικών³. Με το συγκεκριμένο κείμενό του, ο Cousinéry καταδείκνυε τελικά την ανάγκη ιδιαίτερης διπλωματικής αντιπροσώπευσης της Γαλλίας στον ανατολικομακεδονικό χώρο και πρότεινε την ανασύσταση του προξενείου της Καβάλας που είχε καταργηθεί το 1756. Η πρόταση του νεαρού τότε υποπροξένου, παρόλο που είχε την υποστήριξη του πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη, δεν έγινε αποδεκτή από τον υπουργό στο Παρίσι⁴. Τελικά, κατά κάποιο τρόπο, θα είναι ο ίδιος ο Cousinéry που θα την εφαρμόσει, μια δεκαετία αργότερα, όταν θα προαχθεί στη θέση του προξένου της Θεσσαλονίκης και θα διορίσει, όπως θα δούμε στη συνέχεια, έναν αντιπρόσωπό του στις Σέρρες.

Στο μεταξύ όμως, και συγκεκριμένα το 1783, θα έχει προηγηθεί η ανάλογη πρωτοβουλία της αυστριακής κυβέρνησης, να διορίσει έναν δικό της αντιπρόσωπο στην περιοχή με τον τίτλο του υποπροξένου Καβάλας και Σερρών, για να ελέγχει την ποιότητα του εξαγόμενου βαμβακιού και για να εκδίδει τα απαραίτητα για την εξαγωγή πιστοποιητικά υγείας, εισπράττοντας ένα πιάστρο για κάθε φορτίο⁵. Τα καθήκοντα του αυστριακού υποπροξένου ανατέθηκαν αρχικά στον David Fernandez Diaz, εβραίο προστατευόμενο ως τότε της Γαλλίας, που εγκαταστάθηκε στις Σέρρες ως υπάλληλος του λιβορνέζου εμπόρου και υποπροξένου της Αυστρίας στη Θεσσαλονίκη Pietro, ιππότη του Gamera. Τέσσερα χρόνια αργότερα, ο Fernandez Diaz είχε ήδη επιστρέψει στη Θεσσαλονίκη⁶. Τον τίτλο του υποπρο-

2. Βλ. Archives Nationales de France (στο εξής ANF), A.E. B¹ 1003, E.-M. Cousinéry στον A. de Sartine, Κωνσταντινούπολη, 3 Φεβρουαρίου 1780, φ. 183.

3. Το μεγαλύτερο μέρος του «Mémoire sur le gouvernement¹. de Cérés & de la Cavalle, sur les productions de la nature & de l'art de leurs départemens & sur l'état du commerce que nous y faisons & que nous pourrions y augmenter» σώζεται στα Archives Départementales de l'Ardèche (στο εξής ADA), Chartrier de Chambonas, 39 J 209.

4. Βλ. ANF, A.E. B¹ 444, F.-E. Guignard, comte de Saint-Priest στον A. de Sartine, Κωνσταντινούπολη, 3 Φεβρουαρίου 1780 και Archives Diplomatiques de Nantes (στο εξής ADN), Constantinople, A 113, A. de Sartine στον F.-E. Guignard, comte de Saint-Priest, Βερσαλλίες, 4 Μαΐου 1780.

5. Όλγα Κατσιαρδή-Hering, *Τεχνίτες και τεχνικές βαφής νημάτων. Από τη Θεσσαλία στην Κεντρική Ευρώπη (18ος -αρχές 19ου αι.)*, Αθήνα-Αμπελάκια 2003, σ. 80. Για τον ακριβή τίτλο του υποπροξένου, βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1782-1789), «Notta de sudditi & protetti imperiali che presentemente atrovansi in questa citta» του P. cavaliere de Gamera, Θεσσαλονίκη, 27 Φεβρουαρίου 1788.

6. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1782-1789), E.-M. Cousinéry στον M.-G.-F.-A., comte de Choiseul-Gouffier, Θεσσαλονίκη, 6 Νοεμβρίου 1787 και «Extrait des mi-

ξένου Καβάλας και Σερρών έφερε στη συνέχεια ο γιος του Gamera, ο Luigi, ο οποίος όμως αναφέρεται να διαμένει με την οικογένειά του στη Θεσσαλονίκη, έχοντας μάλιστα τον ίδιο γραμματέα με τον αυστριακό υποπρόξενο της Θεσσαλονίκης⁷, πράγμα που μάλλον σημαίνει ότι δεν εγκαταστάθηκε ποτέ στις Σέρρες.

Οι πρώτες αυτές ενέργειες, για τη διπλωματική αντιπροσώπευση των Αψβούργων στις Σέρρες φαίνεται λοιπόν ότι είχαν την ίδια τύχη με την προσπάθεια, λίγα χρόνια πριν, εμπορικών οίκων της Βιέννης να εγκαταστήσουν στις Σέρρες Αυστριακούς υπηκόους ως ανταποκριτές. Διαπιστώνοντας την αποτυχία αυτή των Αυστριακών εμπόρων στις Σέρρες, ο Cousinéry έγραφε τότε στο υπόμνημά του μεταξύ άλλων: *Οι λόγοι της αποτυχίας των Γερμανών είναι προφανείς: στις προσπάθειές τους οι Έλληνες αντιτάσσουν οικονομία, ενεργητικότητα και γνώσεις τις οποίες οι πρώτοι δεν μπορούν να ανταγωνιστούν*⁸. Λίγα χρόνια μετά, η κήρυξη του αυστρο-οθωμανικού πολέμου (1788-1791) θα δώσει τη χαριστική βολή στις πρώτες αυτές προσπάθειες εμπορικής και διπλωματικής εδραίωσης της Αυστρίας στις Σέρρες, αφού οι υπήκοοί της θα εγκαταλείψουν την Οθωμανική Αυτοκρατορία και οι προστατευόμενοί της θα καταφύγουν στη γαλλική προστασία. Ακριβέστερα, οι Gamera, πατέρας και γιος με τις οικογένειές τους, εγκατέλειψαν τη Θεσσαλονίκη τον Απρίλη του 1788⁹.

Την ίδια χρονιά, εγκαταστάθηκε στις Σέρρες, ως αντιπρόσωπος των γαλλικών εμπορικών οίκων της Θεσσαλονίκης, ο προστατευόμενος της Γαλλίας Michel Sponty. Ο Michel Sponty δήλωνε βενετικής καταγωγής, είχε γεννηθεί στα Χανιά και είχε έρθει στη Μακεδονία ακολουθώντας το θείο του Jean-Louis, δραγουμάνο του γαλλικού προξενείου του Μοριά, ο οποίος είχε εγκαταλείψει την Κορώνη αναζητώντας καλύτερη τύχη και είχε φτάσει στη Θεσσαλονίκη το 1783. Η εκπροσώπηση των γαλλικών συμφερόντων στις Σέρρες από τον Sponty έλαβε σύντομα και επίσημο χαρακτήρα, όταν διορίστηκε το 1790 από τον πρόξενο πια Cousinéry ως προξενικός πράκτορας της Γαλλίας¹⁰.

nuttés de la chancellerie du consulat de France à Salonique» υπογεγραμμένο από τον E.-M. Cousinéry, Θεσσαλονίκη, 12 Δεκεμβρίου 1787.

7. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1782-1789), «Notta de sudditi & protetti imperiali che presentemente attrovansi in questa citta» του P. cavaliere de Gamera, Θεσσαλονίκη, 27 Φεβρουαρίου 1788. Γραμματέας των Αυστριακών υποπροξένων Θεσσαλονίκης και Σερρών ήταν τότε ο Αυστριακός υπήκοος Juda Morpurgo.

8. ADA, Chartrier de Chambonas, 39 J 209, «Mémoire sur le gouvernement de Cerés & de la Cavalle, sur les productions de la nature & de l'art de leurs départemens & sur l'état du commerce que nous y faisons & que nous pourrions y augmenter», σ. 24.

9. Βλ. ANF, A.E. B¹ 1004, E.-M. Cousinéry στον C.-H., comte de La Luzerne, Θεσσαλονίκη, 4 Μαΐου 1788, φ. 175^v-176^r. Βλ. Επίσης Ν. Γ. Σβορώνου, *Το Εμπόριο της Θεσσαλονίκης τον 18ο αιώνα*, Αθήνα 1996, σ. 218.

10. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), «État des résidents français et

Η ενέργεια αυτή, όπως προηγουμένως και οι ανάλογες των Αυστριακών, δεν θα μπορούσε να μην προσκρούσει στα συμφέροντα των ντόπιων εμπόρων που ήλεγχαν σχεδόν αποκλειστικά την αγορά των Σερρών. Έτσι, λίγα χρόνια μετά, η ζωή του Sponty στις Σέρρες είχε γίνει ιδιαίτερα δύσκολη και οι Γάλλοι πρόξενοι της Θεσσαλονίκης ζητούσαν επανειλημμένα από τους πρέσβεις τους στην Κωνσταντινούπολη την έκδοση φερμανιών, που να προστατεύουν τον Sponty από τις αβανιές των Ελλήνων εμπόρων και να τον αναγνωρίζουν επίσημα ως αντιπρόσωπο της Γαλλίας στις Σέρρες. Ο Sponty κατηγορούσε τότε ιδιαίτερα τον Έλληνα προύχοντα Τάσο Καρατζόγλου ως υποκινητή αβανιών και ζητούσε ένα φερμάνι εναντίον του, λέγοντας μάλιστα ότι αυτό θα ικανοποιούσε και τον İsmail Bey, που, όπως του είχε δηλώσει, ζητούσε με τη σειρά του αφορμή για να τιμωρήσει τον Καρατζόγλου¹¹.

Με την αναχώρηση των δύο Αυστριακών υποπροξένων Θεσσαλονίκης και Σερρών από τη Μακεδονία, τα καθήκοντα τους αναπλήρωναν οι Γάλλοι πρόξενοι της Θεσσαλονίκης¹². Δεν είναι τυχαίο λοιπόν που, μετά το διορισμό του Sponty ως προξενικού πράκτορα της Γαλλίας στις Σέρρες, ανατέθηκαν στον ίδιο και τα καθήκοντα του υποπροξένου της Αυστρίας αλλά και του διευθυντή του αυστριακού ταχυδρομείου στην ίδια πόλη¹³, μια θέση που αναμφισβήτητα ισχυροποιούσε το ρόλο του στην τοπική κοινωνία, αν σκεφτούμε μόνο ότι μπορούσε έτσι να ελέγχει την εμπορική αλληλογραφία των Σερρών με την Κεντρική Ευρώπη.

Η πλεονεκτική αυτή θέση του Sponty στις Σέρρες δεν έμμελε ωστόσο να διαρκέσει για μεγάλο διάστημα. Στις αρχές του 19ου αιώνα, το αυστρι-

autres sujets de Sa Majesté Impériale et Royale en cette ville de Cerés» του M. Sponty, Σέρρες, 14 Αυγούστου 1810 (Παράρτημα, αρ. III). Για τη συγγένεια του Michel Sponty με τον Jean-Louis Sponty, βλ. «Liste des Français et protégés de France résidens à Salonique» (15 Απριλίου 1791) στα ANF, A.E. B¹ 1004 και ADN, Constantinople, D, Salonique (1789-frimaire an IV). Για τον Jean-Louis Sponty, βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1782-1789), J.-L. Sponty στον M.-G.-F.-A., comte de Choiseul-Gouffier, Θεσσαλονίκη, 16 Οκτωβρίου 1784, όπου ο συντάκτης της επιστολής αναφέρεται επίσης στην καταγωγή της οικογένειάς του: «Η Κρήτη είναι η πατρίδα μου και κατάγομαι από μια οικογένεια που υπήρχε όταν αυτό το νησί ανήκε στους Βενετούς».

11. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (nivôse an IV-fructidor an VI), F. Masse στον R. Verninac-Saint-Maur, Θεσσαλονίκη, 26 messidor an IV και F. Beaujour στον J.-B.-A. Aubert-Dubayet, Θεσσαλονίκη, 15 vendémiaire an V και 5 frimaire an V. Βλ. επίσης Κ. Α. Βακαλόπουλου, «Τα γαλλικά προξενικά πρακτορεία της Θεσσαλονίκης στα 1795», *Μακεδονικά* 19 (1979) 417-420.

12. L. Bergasse, «Les débuts de la carrière numismatique d'Esprit Cousinéry (1769-1797)», *Provincia* 11 (1931) 232.

13. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1793-1808), M. Sponty στον H.-F.-B., comte Sébastiani, Θεσσαλονίκη, 9 Ιανουαρίου 1808 (Παράρτημα, αρ. I). Βλ. επίσης W. M. Leake, *Travels in Northern Greece*, III, Λονδίνο, 1835, σ. 204, όπου ο συγγραφέας αναφέρει τον Sponty, στα 1806, ως «consul for several nations».

ακό προξενείο της Θεσσαλονίκης περιήλθε στα χέρια του πρώην προξένου της Βενετίας J. Choch. Ο Choch διατήρησε τον Sponty στις θέσεις του υποπροξένου και του διευθυντή του ταχυδρομείου, αλλά η λειτουργία του ταχυδρομείου δεν ήταν πλέον η ίδια: *η κακή οργάνωση του ταχυδρομείου αυτού τόσο στη Θεσσαλονίκη, στην Όρσοβα όσο και αλλού, εξηγούσε τότε ο Sponty, η παραβίαση της ιδιωτικής αλληλογραφίας που έφτανε στον παραλήπτη έχοντας ανοιχθεί και, τέλος, η καθυστέρηση των ταχυδρομίων που πήγαιναν πεζοί στη Θεσσαλονίκη διατάραξαν την τάξη που είχε επιβληθεί στο παρελθόν [...]*¹⁴. Όλα αυτά τα προβλήματα προκαλούσαν καθημερινά τη δυσαρέσκεια των εμπόρων εναντίον του Sponty. Στις εκκλήσεις του τελευταίου για καλύτερη λειτουργία του ταχυδρομείου, ο Choch έδινε άοριστες απαντήσεις και, όταν ο νέος Γάλλος πρόξενος της Θεσσαλονίκης C.-B. Clairambault επιβεβαίωσε και εγγράφως το διορισμό του Sponty στη θέση του προξενικού πράκτορα της Γαλλίας, ο Choch απομάκρυνε τον τελευταίο από το αυστριακό υποπροξενείο και ταχυδρομείο, διορίζοντας στις αντίστοιχες θέσεις δύο Γιαννιώτες που έμεναν στις Σέρρες. Συγκεκριμένα, υποπρόξενος της Αυστρίας έγινε τότε ο γιατρός Αναστάσιος Πάλης και διευθυντής του ταχυδρομείου της ο Νικολής Παπά Νικόλα, τον οποίο ο Sponty χαρακτήριζε τότε ως *δολοπλόκο και πρόσωπο με ελάχιστη εκτίμηση στις Σέρρες*¹⁵.

Με την απομάκρυνση του Sponty από τη διεύθυνση του αυστριακού ταχυδρομείου, οι Γάλλοι διπλωμάτες και έμποροι αισθάνονταν ακόμη μεγαλύτερη την ανασφάλεια στη διακίνηση της αλληλογραφίας τους, καθώς μάλιστα καθυστερήσεις και παραβιάσεις της σημειώνονταν ολοένα και συχνότερα. Εναλλακτική λύση δεν φαινόταν να υπάρχει, αφού η Αυστρία είχε εξασφαλίσει από την Υψηλή Πύλη το αποκλειστικό προνόμιο της διακίνησης της αλληλογραφίας μέσω του ταχυδρομείου της. Έτσι, όλοι ήταν υποχρεωμένοι, όπως γράφει χαρακτηριστικά ο Clairambault, *να παρακαλέσουν τον Πρόξενο της Αυστρίας για να αποκτήσουν μια άδεια για την αποστολή οποιουδήποτε ιδιωτικού δέματος, το οποίο έπρεπε να παραδοθεί στα ίδια του τα χέρια και να αποσταλεί από αυτόν τον ίδιο [...]*¹⁶. Η διακίνηση των πληροφοριών ήταν πια ελεγχόμενη όχι μόνο από τους Αυστριακούς αλλά και από τον Ali Paşa: Ο πρόξενος της Γαλλίας στα Γιάννενα F.-C.-H.-L. Riquerville εξέφραζε επίσης σχετικά παράπονα στον Sponty και ο τελευταίος κατονόμαζε τότε ως υπεύθυνους τον Νικολή Παπά Νικόλα και το συνεργάτη του στην πρωτεύουσα της Ηπείρου Δημήτρη Αθανασίου¹⁷.

14. ADN, στο ίδιο.

15. Στο ίδιο.

16. Archives du Ministère des Affaires Étrangères (στο εξής AMAE), C.C.C., Salonique, 15 bis, C.-B. Clairambault στον A.-F., comte Andreossi, Θεσσαλονίκη, 4 Μαρτίου 1809, φ. 457.

17. ADN, Constantinople, D, Salonique (1793-1808), M. Sponty στον H.-F.-B., comte Sébastiani, Θεσσαλονίκη, 9 Ιανουαρίου 1808 (Παράρτημα, αφ. Ι).

Αντιμετωπίζοντας την κατάσταση αυτή, ο Γάλλος πρόξενος της Θεσσαλονίκης και ο Spronty συνέλαβαν το σχέδιο ίδρυσης ενός γαλλικού ταχυδρομείου με διευθυντή τον τελευταίο και, στις αρχές του 1808, ζητούσαν από τον πρέσβη τους να φροντίσει όσο το δυνατό γρηγορότερα για την έκδοση των σχετικών φερμανιών¹⁸. Ένα χρόνο μετά, το ζήτημα εκκρεμούσε ακόμη και η γαλλική εμπορική κοινότητα της Θεσσαλονίκης, χωρίς να έχει εξασφαλίσει τα απαραίτητα σουλτανικά διατάγματα, αποφάσισε να προχωρήσει στην ίδρυση γαλλικού ταχυδρομείου, σε μια περίοδο μάλιστα που ο Αυστριακός πρόξενος Choch απουσίαζε στη Βιέννη, χωρίς να έχει αφήσει πίσω του αντικαταστάτη. Η διεύθυνση του ταχυδρομείου ανατέθηκε φυσικά στον Spronty και ως μέρες αναχώρησης των ταχυδρόμων από τη Θεσσαλονίκη ορίστηκαν η 8^η και η 23^η κάθε μήνα¹⁹. Παράλληλα, ο Clairambault παρακαλούσε τον Γάλλο πρέσβη στη Βιέννη να ζητήσει από την αυστριακή κυβέρνηση να ενημερώσει σχετικά τους διευθυντές των ταχυδρομείων της στην Όρσοβα και στις άλλες συνοριακές πόλεις, θέλοντας να προλάβει ενδεχόμενες αντιδράσεις του Choch όταν θα επέστρεφε στη Μακεδονία²⁰.

Μερικές μέρες αργότερα, οι φόβοι του Clairambault, για την κακή υποδοχή του γαλλικού ταχυδρομείου από τις αυστριακές αρχές, επαληθεύτηκαν: Ο κυβερνήτης της Όρσοβας είχε κατασχέσει τη γαλλική, κυρίως διπλωματική, αλληλογραφία, με την πρόφαση ότι μόνο η ταχυδρομική υπηρεσία της Αυστρίας είχε το δικαίωμα να μεταφέρει γράμματα από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στα αυστριακά ταχυδρομεία²¹. Οκτώ μήνες μετά την ίδρυση του γαλλικού ταχυδρομείου, οι αρχές της Όρσοβας καταδίωξαν και τον συνεργάτη του Spronty, τον Λάζαρο Νεόπουλο. Ο Νεόπουλος κατέφυγε τελικά στο Βουκουρέστι αφήνοντας πίσω του εμπορεύματα που η αξία τους ανερχόταν σε 200.000 φιορίνια. Μάλιστα, οι αυστριακές αρχές είχαν δώσει τότε διαταγή σε όλους τους συνοριακούς σταθμούς να καταδιώξουν τον Νεόπουλο σε περίπτωση που εμφανιζόταν, ακόμη και σε περίοδο ειρήνης, και να κατάσχουν την αλληλογραφία του που ενδεχομένως θα έφτανε εκεί²².

Η μπερλιαριστική πολιτική του Ναπολέοντα έδινε την αφορμή στους χριστιανούς ορθόδοξους εμπόρους -που μάλλον δεν ήταν αμέτοχοι στα γεγονότα της Όρσοβας- να πολεμήσουν τα γαλλικά εμπορικά συμφέροντα

18. Βλ. στο ίδιο.

19. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), C.-B. Clairambault στον J.-P.-F. du Fay, marquis de Latour-Maubourg, Θεσσαλονίκη, 1 Μαρτίου 1809.

20. Βλ. AMAE, C.C.C., Salonique, 15 bis, C.-B. Clairambault στον A.-F., comte Andreossy, Θεσσαλονίκη, 4 Μαρτίου 1809, φ. 457^v-458^r.

21. Βλ. AMAE, C.C.C., Salonique, 15 bis, C.-B. Clairambault στον J.-B. Nompère de Champagny, duc de Cadore, Θεσσαλονίκη, 20 Απριλίου 1809, φ. 464.

22. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), C.-B. Clairambault στον J.-P.-F. du Fay, marquis de Latour-Maubourg, Θεσσαλονίκη, 1 Νοεμβρίου 1809 και το σημείωμα «Conduite du gouvernement autrichien envers le Sieur Lazzaro Neopulo».

και στις ίδιες τις Σέρρες. Ο προξενικός πράκτορας της Γαλλίας στην πόλη αποτελούσε ασφαλώς το στόχο αυτής της πολεμικής κύριο υποκινητή της θεωρούσε ο Sponty τον Αυστριακό πρόξενο της Θεσσαλονίκης που μέσω του υποπροξένου του, του Πάλη, διέδιδε ψευδείς ειδήσεις στις Σέρρες για τις διεθνείς εξελίξεις δυσφημίζοντας τους Γάλλους. Συγκεκριμένα, ο Πάλης διέδιδε τότε, ανάμεσα σε άλλα, ότι ο αγγλικός στόλος θα περνούσε το χειμώνα του 1809 στα λιμάνια της Γαλλίας. Παράλληλα, ο ίδιος ο Choch έστειλε σχετικά γράμματα στον İsmail Bey και δημιουργούσε προβλήματα ακόμη και μέσα στο σπίτι του Sponty, επηρεάζοντας μια φιλοξενούμενη του τελευταίου με τη βοήθεια του εφημέριου του αυστριακού προξενείου²³.

Με την κατάκτηση των Δαλματικών ακτών από τους Γάλλους, ο νέος οδικός άξονας που δημιουργήθηκε για την επικοινωνία της Γαλλίας με την Οθωμανική Αυτοκρατορία επανέφερε στο προσκήνιο, το 1810, το σχέδιο του γαλλικού ταχυδρομείου²⁴. Η γαλλική εμπορική κοινότητα της Θεσσαλονίκης ανέθεσε και πάλι στον Sponty τη διεύθυνση του νέου ταχυδρομείου, που τώρα πλέον θα συνέδεε τη Θεσσαλονίκη και τις Σέρρες με την αυτοκρατορία του Ναπολέοντα μέσω του Σεράγεβο. Η αντίδραση του Αυστριακού προξένου και των χριστιανών ορθόδοξων εμπόρων στις Σέρρες ήταν άμεση, καθώς απειλούνταν σοβαρά πια τα συμφέροντά τους: Ο ίδιος ο Choch ήρθε στις Σέρρες και μια συνέλευση των ορκισμένων εχθρών της Γαλλίας, όπως έγραφε ο Sponty, πραγματοποιήθηκε στην κατοικία του μητροπολίτη Κωνσταντίου, στα τέλη του Νοέμβρη της ίδιας χρονιάς, με στόχο να επηρεάσουν αρνητικά τον İsmail Bey για το γαλλικό ταχυδρομείο και να απειλήσουν τον ίδιο τον Sponty, ο οποίος προσκλήθηκε στη συνέλευση αλλά αρνήθηκε να παραστεί. Παρόντες σ' αυτήν ήταν, πέρα από τους Αναστάσιο Πάλη και Νικολή Παπά Νικόλα, οι Μαργαρίτης Σκαμπάλης, Βασίλης Τζοβάννης, Γεώργιος Ντόζιος, Αναστάσιος Καλαμανάκης και μερικοί άλλοι που δεν κατονομάζονται²⁵.

Ωστόσο, η αντιπαράθεση του Sponty με τους ντόπιους εμπόρους δεν είχε τώρα πια τα χαρακτηριστικά των πρώτων χρόνων της εγκατάστασής του στις Σέρρες και είχε σημαντικά ατονήσει, καθώς είχε γίνει ένας από αυτούς. Ο ασφυκτικός κλοιός, που οι χριστιανοί ορθόδοξοι έμποροι της πόλης

23. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), C.-B. Clairambault στον J.-P.-F. du Fay, marquis de Latour-Maubourg, Θεσσαλονίκη, 5 Νοεμβρίου 1809 και τις «Paragraphes de la lettre de M^r. Michel Sponty, agent consulaire à Cerés, en date du premier novembre 1809» (Παράρτημα, αφ. II).

24. Βλ. Melitta Pivec-Stelè, *La vie économique des Provinces Illyriennes (1809-1813)* [Collection Historique, αφ. 6], Παρίσι 1930, σ. 109 κ.ε., χάρτες II-III.

25. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), C.-B. Clairambault στον J.-P.-F. du Fay, marquis de Latour-Maubourg, Θεσσαλονίκη, 30 Νοεμβρίου 1810 και τις «Paragraphe de la lettre écrite de Cerés le 28 novembre à Monsieur Clerambault (sic), Vice Consul de France à Salonique» (Παράρτημα, αφ. IV).

είχαν δημιουργήσει γύρω από τις οικονομικές δραστηριότητές του, μέσα σε αυτή την εικοσαετία, τον είχε αναγκάσει να πάψει να είναι διαφορετικός, για να επιβιώσει. Ήδη, το 1810, είχε αποποιηθεί τη φραγκολεβαντίνικη ταυτότητά του, αφού από ρωμαιοκαθολικός είχε γίνει ορθόδοξος και δεν φορούσε πλέον φράγκικα ρούχα. Ο Γάλλος πρόξενος της Θεσσαλονίκης εξέφραζε τότε στον πρέσβη του τις ανησυχίες του για τη μεταστροφή αυτή του Sronty, καθώς οι οθωμανικές αρχές τον αντιμετώπιζαν πλέον ως «ραγιά» και είχε γίνει περισσότερο ευάλωτος στις αβανιές τους²⁶. Η εμπιστοσύνη των Γάλλων στο πρόσωπό του είχε κλονιστεί και οι διεθνείς εξελίξεις απαιτούσαν την παρουσία ενός έμπιστου αντιπροσώπου και πληροφοριοδότη του Ναπολέοντα στις Σέρρες, την έδρα του İsmail Bey, ενός από τους ισχυρότερους Οθωμανούς αγιάνηδες. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε, που ο Clairambault πρότεινε λίγο αργότερα στο γαλλικό υπουργείο Εξωτερικών, οι Σέρρες να γίνουν έδρα ιδιαίτερου προξενείου, επειδή η πόλη είχε αποκτήσει μεγαλύτερη οικονομική σημασία, αποτελώντας εμπορικό κόμβο όχι μόνο για την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη αλλά και για τις γαλλικές Ιλλυρικές Επαρχίες²⁷.

Έτσι, το 1813, ο Γάλλος πρόξενος της Θεσσαλονίκης έθεσε στον πρέσβη του το ζήτημα του διορισμού νέου προξενικού πράκτορα στις Σέρρες: *χρειαζόμαστε λοιπόν σε αυτή την πόλη, σημείωνε, κάποιον έντιμο, μορφωμένο, δραστήριο, Γάλλο [η λέξη «Γάλλος» είναι υπογραμμισμένη στην επιστολή], που να κάνει τους άλλους να σέβονται το Μεγάλο Έθνος και που να έχει αρκετά μέσα για να επιβλέπει την κατάσταση και για να μεταφέρει κάθε είδους πληροφορίες που μπορεί να του ζητήσω*²⁸. Η γενναία ανταπόκριση του Sronty, μερικούς μήνες πριν, στην έκκληση του Clairambault προς τη γαλλική εμπορική κοινότητα να συνδράμει για τις νέες εκστρατείες του Ναπολέοντα²⁹ φαίνεται ότι δεν ήταν αρκετή για να πείσει τον Γάλλο πρόξενο για τη φιλοπατρία του αντιπροσώπου του στις Σέρρες. *Εδώ και πολύ καιρό ο κύριος Sronty, εξηγούσε ο πρόξενος, έχει πάψει να μου εμπνέει εμπιστοσύνη και έχει προκαλέσει τη δημόσια περιφρόνηση ως έμπορος και ως αντιπρόσωπος, λόγω του εξευτελισμού τον οποίο υπέστη από τότε*

26. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1829), «Observations sur les agences des consulats français dans les îles de l'Archipel & dans l'intérieur des terres» του C.-B. Clairambault, Θεσσαλονίκη, 17 Αυγούστου 1810.

27. Βλ. AMAE, C.C.C., Salonique, 17, C.-B. Clairambault στον H.-B. Maret, duc de Bassano, Θεσσαλονίκη, 29 Απριλίου 1813, φ. 58^r-59^r.

28. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), C.-B. Clairambault στον A.-F. comte Andreossy, Θεσσαλονίκη, 29 Σεπτεμβρίου 1813.

29. Βλ. «Copie de l'acte de l'assemblée de tous les négocians & Français résidans à Salonique» υπογεγραμμένο από τον M. Puscich, Θεσσαλονίκη, 8 Μαρτίου 1813 στα AMAE, C.C.C., Salonique, 17, φ. 41^r-42^r και ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814).

που ασπάστηκε την ελληνική θρησκεία και φόρεσε ανατολίτικα ρούχα³⁰. Ο Clairambault παρέβλεπε το γεγονός ότι ο Spronty, αν και είχε μεταστραφεί στην ορθοδοξία, παρέμενε τέκτονας, όπως μαρτυρεί η υπογραφή του (βλ. φωτογραφία), και προφανώς ήταν μέλος της γαλλικής μασονικής στοάς με την επωνυμία «Saint-Jean d'Écosse de l'Amitié» που είχε ιδρυθεί στη Θεσσαλονίκη³¹. Ο πρόξενος παρατηρούσε μόνο το ότι ο αντιπρόσωπός του πλήρωνε κρυφά το χαράτσι³² και το ότι δεν διαμαρτυρόταν πλέον για τις αβανιές των οθωμανικών αρχών.

Ο ίδιος ο İsmail Bey, εξάλλου, είχε δηλώσει επανειλημμένα στον Clairambault ότι επιθυμούσε το διορισμό στις Σέρρες ενός γνήσιου Γάλλου που να φορά γαλλικά ρούχα και καπέλο και ότι δεν μπορούσε να υποφέρει τον Spronty, που παρουσιαζόταν μπροστά του τρέμοντας από φόβο. Παρ' όλα αυτά, ο μπέης των Σερρών είχε διαπιστώσει ότι ο Spronty τον εξαπατούσε, δανειζοντας το όνομά του σε «ραγιάδες» για να συνάψουν εμπορικές πράξεις,³³ πράγματα που μείωνε τα έσοδά του μπέη, αφού οι προστατευόμενοι κατέβαλλαν μικρότερα τελωνειακά δικαιώματα³⁴.

Τελικά, ο Γάλλος από μηχανής θεός που θα διακινδύνευε τα κεφάλαιά του για να εγκατασταθεί στις Σέρρες, στήνοντας μια αμφίβολης επιτυχίας εμπορική επιχείρηση βρέθηκε, την ίδια χρονιά, και ήταν κάποιος που ήρθε –για πρώτη φορά– στην Οθωμανική Αυτοκρατορία ως φίλος του νέου προξένου της Θεσσαλονίκης P.-T. Fourcade Ainé. Πριν από την εγκατάστασή του στις Σέρρες, ο νεοφερμένος αυτός ονόματι François Payan είχε συνοδέψει τον πρόξενο Fourcade Ainé στα ταξίδια του στην ευρύτερη περιοχή, κατά τη διάρκεια των οποίων συγκέντρωσαν πληροφορίες για το οδικό δίκτυο και τον πληθυσμό της Μακεδονίας³⁵, αλλά και επισκέφτηκαν τον İsmail Bey, προσφέροντάς του μάλιστα ένα ρολόι με διαμάντια ως δώρο του Ναπολέοντα και ζητώντας του ευνοϊκότερη μεταχείριση των Γάλλων³⁶.

30. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), C.-B. Clairambault στον A.-F., comte Andreossy, Θεσσαλονίκη, 29 Σεπτεμβρίου 1813.

31. Βλ. P.-Y, Beaurepaire, «Le cosmopolitisme maçonnique dans les villes méditerranéennes au XVIIIe siècle», *Cahiers de la Méditerranée* 67 (Δεκέμβριος 2003) 37.

32. Για την εξαίρεση των προστατευομένων από την καταβολή του κεφαλικού φόρου, βλ. M. Kiel, «Remarks on the Administration of the Poll Tax (*cizye*) in the Ottoman Balkans and Value of Poll Tax Registers (*cizye defterleri*) for Demographic Research», *Etudes Balkaniques* 1990, αρ. 4, σ. 76 και Boogert, *ό.π.*, σσ. 32-33.

33. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), C.-B. Clairambault στον A.-F., comte Andreossy, Θεσσαλονίκη, 29 Σεπτεμβρίου 1813.

34. Βλ., για παράδειγμα, Σβορώνος, *ό.π.*, σ. 181 και Boogert, *ό.π.*, σσ. 32-33.

35. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), F. Payan & Cie στον A.-F., comte Andreossy, Σέρρες, 1 Σεπτεμβρίου 1813, O. Pellion και F. Payan στον A.-F., comte Andreossy, Θεσσαλονίκη, 20 Σεπτεμβρίου 1813 και C.-B. Clairambault στον A.-F., comte Andreossy, Θεσσαλονίκη, 29 Σεπτεμβρίου 1813.

36. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), P.-T. Fourcade Ainé στον A.-F.,

Η επίσκεψη αυτή είχε αποφέρει γρήγορα καρπούς, αφού, αμέσως μετά, ο Γάλλος πρόξενος έγραφε από τις Σέρρες: *Ήδη βλέπουμε τα θετικά αποτελέσματα αυτής της υποδοχής [από τον İsmail Bey]. Οι Έλληνες πέφτουν στα πόδια μας*³⁷. Τα γεγονότα αυτά αλλά και η προηγούμενη στρατιωτική καριέρα του Payan³⁸ αφήνουν να εννοηθεί ότι ο εμπορικός οίκος με την επωνυμία «F. Payan & Cie» που ιδρύθηκε τότε στις Σέρρες, δεν ήταν παρά μια «βιτρίνα» για την παρουσία στην περιοχή ενός Γάλλου κατασκόπου. Ένα χρόνο μετά την ήττα του Ναπολέοντα στο Βατερλό, ο Payan εγκατέλειψε τις Σέρρες ξαφνικά, έτσι όπως είχε έρθει³⁹.

Ο Μιχαήλ πια Σπόνδης, ο «Ευγενέστατος επιστάτης των εμπορικών της Γαλλίας γραμμάτων», όπως αναφέρεται στους καταλόγους συνδρομητών των ελληνικών βιβλίων της εποχής⁴⁰, είχε χάσει, ήδη από τα τέλη του 1813, τον τίτλο του προξενικού αντιπροσώπου της Γαλλίας.⁴¹ Είχε όμως καταφέρει να ριζώσει στη σεραϊκή κοινωνία. Λίγα χρόνια μετά, ο γιος του Ιωάννης θα αντιπροσώπευε τη Βρετανία και αργότερα την Αυστρία αλλά και τη Γαλλία στις Σέρρες⁴², και ο εγγονός του Μιχαήλ θα γινόταν προξενικός πράκτορας της Αυστρίας στην Καβάλα και ευεργέτης της εκεί ελληνορθόδοξης κοινότητας⁴³.

Η υπογραφή του M. Sponty με τα τεκτονικά σύμβολα

comte Andreossy, Σέρρες, 10 Μαΐου 1813. Βλ. επίσης C. Schmidt, «Napoléon et les routes balkaniques», *La Revue de Paris* 19 (1912) 338.

37. ADN, στο ίδιο.

38. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), C.-B. Clairambault στον A.-F., comte Andreossy, Θεσσαλονίκη, 29 Σεπτεμβρίου 1813.

39. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1814-1825), E.-M. Cousinéry στον C.-F. de Riffardeau, marquis de Rivière, Θεσσαλονίκη, 20 Δεκεμβρίου 1816. Βλ. επίσης Α. Ε. Καραθανάσης, *Θεσσαλονίκη και Μακεδονία 1800-1825. Μια εικοσιπενταετία εν μέσω θνέλλης* [Μακεδονική Βιβλιοθήκη, αρ. 86], Θεσσαλονίκη 1996, σσ. 20-21.

40. Βλ. Ε. Θ. Βαχάρογλου, «Σεραϊοί φιλόμουσοι συνδρομητές σε ελληνικά βιβλία των ετών 1800-1912. Πρώτη καταγραφή», *Σεραϊκά Χρονικά* 15 (2004) 158.

41. Βλ. ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), C.-B. Clairambault στον A.-F., comte Andreossy, Θεσσαλονίκη, 2 Ιανουαρίου 1814.

42. Βλ., για παράδειγμα, Βαχάρογλου, *ό.π.*, σσ. 161, 163 σημ. 20, 184.

43. Βλ., για παράδειγμα, Κ. Ι. Χιόνη, *Η παιδεία στην Καβάλα 1864-1919* [Δημοτικό Μουσείο Καβάλας - Ιστορικό Αρχείο, αρ. 3], Καβάλα 1990, σ. 14 κ.ε.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ^{44*}

I

ADN, Constantinople, D, Salonique (1793-1808), M. Sponty στον H.-F.-B., comte Sébastiani, Θεσσαλονίκη, 9 Ιανουαρίου 1808.

À Son Excellence

Monsieur le Général Sébastiani etc^a., Ambassadeur de S. M. l'Empereur des François, Roi d'Italie, près la Sublime Porte

Au Palais de France

Pera-Lez-Constantinople

Excellence,

J'ai l'honneur d'informer Votre Excellence comme depuis vingt années je réside à Cerés, département de Salonique. Depuis environ quinze années j'étois chargé de l'Agence du Consulat Général de France à Salonique, ainsi que de la direction de la Poste Impériale d'Autriche par feu M^r. Massol.

Je me suis toujours fait un devoir très scrupuleux de mettre tout le zèle et toute la sollicitude possible dans cet emploi qui m'avoit été confié. J'ai eû le bonheur de mériter les suffrages de feu M^r. Massol, Consul à Salonique, ainsi que de tous les négociants et particuliers, non seulement pour la direction de leurs lettres, mais encore pour les affaires qu'il me confioient. Les Beys et Agas de Serés ont toujours eû pour moi cette considération que ma place et ma bonne conduite me fesoient mériter. Mais la mort de feu M^r. Massol a dérangé cet ordre des choses ; M^r. Choch fut chargé du Consulat Autrichien, il me confirma dans la direction de la Poste. Bien des désagrémens que j'ai essuyé de la part de M^r. Choch, la mauvaise organisation de cette poste tant à Salonique, à Orsowa, qu'ailleurs, des plis détachés qui venoient adresser à des particuliers. Enfin, le retard des courriers, piétons à Salonique, ont dérangé cet ordre établi du jour fixé pour le départ des courriers, tout cela dis-je, Excellence, me fesoit journellement essuyer des reproches de tous les négociants. J'ai eu beau, Excellence, écrire et prier M^r. Choch d'établir un meilleur ordre dans l'expédition des courriers, s'il vouloit que je continuasse à me charger de cette direction. Des réponses vagues & insignifiantes de sa part, furent les satisfactions que je reçûs de lui jusqu'au moment où il a trouvé un Grec Raya de Yanina, personnage intrigant et peu considéré à Cerés, qui sous l'apas d'acquérir un relief qui puisse donner un vernis à sa mauvaise réputation s'en est chargé.

44.* Στο Παράρτημα δημοσιεύονται τα σωζόμενα αποσπάσματα της αλληλογραφίας του προξενικού πράκτορα της Γαλλίας στις Σέρρες Michel Sponty με τους προϊσταμένους του. Στη δημοσίευση διατηρείται η ορθογραφία των κειμένων· οι συντομογραφίες αναλύονται εντός παρενθέσεων.

Le paragraphe de la lettre de Monsieur Pouqueville, Consul Général de France à Yanina, qu'il m'a écrit sous la datte du 26 9bre dernier et de l'année dernière, vous prouvera la trahison des S^{rs}. Dimitri Atanasio à Yanina sous l'invitation de son associé à Cerés nommé Nicoli Papa Nicola, au quel dis-je à ce premier, j'avois confié deux pacquets énormes qui me furent adressé pour Monsieur Pouqueville et recommandé fortement par Monsieur David, Consul Général de France à Trawnich, ont été interceptés. En conséquence, Votre Excellence jugera de la nécessité qu'il y a d'établir cette poste pour la sûreté de la correspondance des dépêches du Gouvernement que pour les lettres des négociants.

Monsieur de Clairambault animé du zèle pour la célérité des pacquets qui lui sont pas fois adressés du Gouvernement, m'a invité d'établir une poste française par tartare, ainsi que Votre Excellence le verra mieux, par le prospectus que je prends la liberté de lui remettre cy-joint. J'ose espérer que Votre Excellence daignera y donner son aprobation n'ayant d'autre but dans cet établissement que celui de faire connoître l'esprit qui m'anime pour l'utilité du Gouvernement et du commerce des François, et me rendre digne de ses suffrages.

Oserois-je suplier Votre Excellence de me faire délivrer le ferman pour cette poste française, ainsi qu'un direct à Ismaïl Bey de Cerés pour qu'il ait à protéger cet établissement et à la favoriser de tout son pouvoir.

Sous la notte que je recevrai des dépenses qui pourront être faites à ce sujet, je m'empresserai de les compter à Monsieur de Clairambault.

La réponse de Votre Excellence à ce sujet que je supplie de me faire parvenir le plustôt possible par le présent piéton que j'expédie adhoc, étant à l'attendre chez Monsieur Clairambault, ne pourra qu'accélérer l'établissement de cette poste.

Je supplie Votre Excellence d'avoir pour agréable les vœux sincères et les plus ardents que je ne cesserai d'adresser au ciel pour la conservation des jours précieux de Votre Excellence et pour sa prospérité.

*Je suis avec respect
de Votre Excellence*

Salonique le 9 janvier 1808

*Le très humble et très obéissant serviteur
M^{el}. Sponty*

Paragraphe de la lettre de M^r. Pouqueville à M^r. Sponty

J'ai reçu à six jours de distance l'une de l'autre vos lettres des trois octobre et 14 novembre. La première ayant passé par les mains d'Ali Pacha avoit été décachetée, la seconde avec les plis que m'a remis le piéton, étoit intacte. J'ai reçu, Monsieur, le 16 août deux plis de Bulletins venant de Serés, mais sans

lettre de vous, je présume qu'elle se fera égarée. Ainsi de cinq de vos lettres, que vous m'annoncez deux seulement sont entre mes mains.

P.S. J'ai omis de dire à Votre Excellence, que depuis 18 ans et plus j'avois été Agent du Consulat de France, confirmé par M^r. Félix, et récemment par M^r. Clairambault qui m'a donné une patente à cet effet ; Votre Excellence observera que M^r. Choch, Consul d'Autriche, aussitôt qu'il a été instruit que j'avois été pourvu de la patente d'Agent de France m'a privé du Vice Consulat et de la direction de la Poste d'Autriche, ce qui prouve à votre Excellence la haine de ce consul pour la nation française.

II

ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), «Paragrapes de la lettre de M^r. Michel Sponty, agent consulaire à Cerés, en date du premier novembre 1809».

M^r. Palli/ agent consulaire d'Autriche/ invité par ses supérieurs de chanter, & de publier des bêtises, dignes de leurs personnages : que les flottes anglaises passeront l'hiver dans les ports de la France.

La nouvelle de la prise de Zante m'a fait grande peine, d'autant plus que j'entends parler les sujets d'Ali Pacha d'une manière, que toutes les îles Yoniennes sou peu seront possédées par les Anglais & c^a.

Des lettres de Vienne du 30 septembre dernier ne font nullement mention ni de paix, ni de guerre ; mais seulement celles d'Orsova du 18 octobre dernier, annoncent que les hostilités avoient repris, & qu'après la retirée de Vienne de Lichtestein, & trois autres généraux, il y a eu dans cette ville une révolte par les habitans, & une autre à Pest sans l'expliquer davantage.

L'on vient de me dire que le vénérable Choch a donné à Palli, son agent diverses nouvelles de leurs fabriques, & que ce dernier ne fait pas petite bouche sur le nom français, vis à vis les Turcs & les Grecs, je crains bien de ne pas venir avec ce drôle à quelque démêlé.

J'ai oublié de vous dire, Monsieur, la semaine passée que l'exécrable abbé de M. Choch, a voulu séduire Mademoiselle Parsy, en lui écrivant une lettre remplie d'invitation & de promesse de mariage avec le veuf beaufrère de Mad^e. Mutti, & cette lettre a été recommandée par M^r. Choch son agent ici, de la lui faire tenir par le canal de quelque visitte entremeteuse & sous le plus grand secret. J'ai découvert cette intrigue, & j'ai chassé indignement cette méchante femme.

*Pour copie conforme à l'original
Signé Sponty*

III^{45*}

ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1829), «État des résidents français et autres sujets de Sa Majesté Impériale et Royale en cette ville de Cerés».

*Agence du Consulat Général de France de Salonique en Macédoine
État des résidents français et autres sujets de Sa Majesté Impériale et Royale
en cette ville de Cerés
Savoir*

Michel Sponty, natif de La Cannée, originaire ex vénitien, âgé de 44 ans, négociant, établi icy depuis 22 ans, jouissant de la protection française depuis 30 ans et exerssant la charge d'agent depuis le 8 (novem)bre 1790.

Jean Sponty, natif de Cerés, âgé de 13 ans.

Apôtre Sponty, natif de Cerés, âgé de 6 ans.

Giovani Xidopulo, natif de Corfu, âgé de 58 ans, médecin, jouissant de la protection depuis le 14 (novem)bre 1807.

Matako Xidopulo, natif de Salonique, âgé de 26 ans, médecin, jouissant de la protection depuis le 14 (novem)bre 1807.

Spandoni Xidopulo, natif de Mélélico, âgé de 14 ans.

Michael Ivanovich, natif de Spalatro, âgé de 55 ans, médecin, jouissant de la protection depuis le 6 (novem)bre 1807.

Teodoro Nicca, natif de Corfu, âgé de 48 ans, médecin, jouissant de la protection depuis le 8 (septem)bre 1807.

À Cerés, le 14 août 1810

*L'Agent Consulaire de France
M(ich)el Sponty*

IV

ADN, Constantinople, D, Salonique (1803-1814), «Paragraphe de la lettre écrite de Cerés le 28 novembre [1810] à Monsieur Clerambault (sic), Vice Consul de France à Salonique».

Les Sieurs Nicoli, Margueriti Sgamballi, Vassili Giovanni, George Dojio, Pali, Calamanaki & c^a., tous ennemis jurés du nom français, ont faits feu & flames ouvertement, contre la Poste française en sollicitant vivement le Chas-nadar & le Vaïvode de ne plus permettre qu'aucune autre poste aye cours,

45.* Προβ. το έγγραφο που δημοσιεύει ο Κ. Α. Βακαλόπουλος, «Γάλλοι έμποροι της Θεσσαλονίκης στα τέλη του 18ου και αρχές του 19ου αιώνα», *Μακεδονικά* 18 (1978) 294-295.

seulement que la Poste autrichienne, en ce qu'il ni a que cette dernière qui aye l'autorisation de la Sublime Porte par un commandement ad hoc, à ce qu'ils prétendent, ils ont de plus demandé une assemblée chez M(onsei)gneur l'Évêque, où j'ai été invité de me rendre, ce que je n'ai point fait pour être témoin des serments qu'ils ont faits de ne point se servir de la Poste française & mille blasphèmes contre le nom français qui ne cherchait qu'à envahir leur commerce. Voyez à quel préjudice je serai exposé si ces enrayés m'obligeoient d'abandonner cette poste m'en coûtant piastres dix de Salonique à Cerés, P. 150 d'ici à Sarail en Bosnie, & en proportion jusques aux postes frontières.

ABSTRACT

GEORGIOS KOUTZAKIOTIS

THE FIRST REPRESENTATIVES OF FOREIGN COUNTRIES IN SERRES (LATE 18TH - EARLY 19TH C.): PEOPLE IN THE MAELSTROM OF POLITICAL AND ECONOMIC RIVALRY

We have only limited information about the representation of foreign countries in the urban centres of the Ottoman hinterland (and the small ports of the Levant) in the 18th century and the first decades of the 19th. In most cases we know no more than the names of a few vice-consuls or ordinary representatives.

It does not seem possible to put together brief biographical notes, much less to investigate these people's place in the local community, as only fragments survive of the correspondence between the consulates and the vice-consulates and agencies.

In the case of Serres, however, the snippets of archival material do allow us to put together brief portraits of these people and also to trace the role they played in the town, which was a pole of attraction that reflected the general political and economic developments.

Serres was one of the few urban centres in the interior of the Ottoman Empire-and certainly the only town in the Macedonian hinterland-in which representatives of foreign countries settled as early as the end of the 18th century. The town's emergence at this time as one of the major economic centres on the Balkan peninsula brought with it an urgent need to establish consular authorities there.

This paper concerns these early representatives-specifically those of Austria and France-in Serres and examines in particular the case of the protege Michel Sponty, the ancestor of the subsequently Hellenised Spontis family, a well-known family of consular representatives in east Macedonia in the 19th century.

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ISBN: 978-960-86390-8-9